

CONSELL PLENARI

Sessió del 26.10.07

MESURA DE GOVERN

**PROGRAMA FÀBRIGUES PER A LA
CREACIÓ A BARCELONA**

INSTITUT DE CULTURA
OCTUBRE DE 2007

MESURA DE GOVERN
PROGRAMA FÀBRriques PER A LA CREACIÓ A BARCELONA

Institut de Cultura
Octubre de 2007

Introducció. Programa Fàbrriques per a la creació a Barcelona.

L'Institut de Cultura promou el Programa Fàbrriques per a la Creació a Barcelona amb l'objectiu d'incrementar la xarxa d'equipaments públics a la ciutat que donen suport a la producció cultural a la ciutat.

La ciutat i el seu entorn metropolità compten amb **un dens teixit cultural com a base de la seva creativitat i excel·lència artística**. La capacitat de produir i crear de molts d'aquests artistes ha representat una contribució molt destacada per promoure la innovació i el progrés de la ciutat, així com un important actiu per la projecció internacional de Barcelona.

Malgrat que actualment existeixen diverses experiències de centres de producció cultural, **la transformació urbanística de les parts centrals de la ciutat està fent disminuir el nombre de centres de producció**. Aquests centres que tradicionalment s'han concentrat en sòl industrial urbà, aprofitant el cost menor del sòl i la idoneïtat dels espais, estan desapareixent al convertir antigues àrees industrials en nous barris de la ciutat.

Existeixen **nombrosos exemples a Europa**, per citar-ne alguns: *Custardfactory* a Birmingham, *Cockpit Arts*, *Chocolate Factory* o *ArtsAdmin* a Londres, *Maisons follies* a Lille, *Ufa Fabrik* a Berlín o *ZKM* a Karlsruhe, sobre la transformació d'antics espais industrials o en desús, en nous espais per a la producció cultural. Aquests espais, a més d'impulsar les indústries culturals de la ciutat i els seus creadors, han representat **un fort impacte en la regeneració urbana del territori on s'implanten**, promovent la participació cultural i la cohesió social en l'entorn, reforçant la singularitat i dinamisme de la zona, i fomentant el ús sostenible dels espais urbans.

El Pla Estratègic de Cultura de Barcelona – Nous Accents 06, aprovat el desembre de 2006, va recollir com el primer dels seus 10 programes estructurants el Programa Barcelona Laboratori, que pretén incrementar el suport a la creació a la ciutat, potenciant l'existència d'espais de risc, de prova i assaig i d'experimentació en tota mena de llenguatges artístics.

L'Institut de Cultura va recollir aquesta proposta i la va introduir com un programa prioritari entre les seves accions de futur. **Es tracta d'un programa que està en fase d'estudi i elaboració, i que es previst que es comenci a executar a partir de 2008.**

Per dur a terme aquesta proposta l'Institut de Cultura està realitzant dues línies de treball paral·leles:

1. Elaboració de la proposta dels diversos pla d'usos dels espais per a la creació així com d'una proposta del model de gestió a través del diàleg i la col·laboració amb els representants del sector cultural a la ciutat
2. Prospecció d'espais de titularitat municipal disponibles o en previsió de transformació urbanística amb reserva d'equipaments locals que siguin susceptibles d'acollir un equipament d'aquest tipus.

Proposta-model d'espai per a la creació a Barcelona

L'Institut de Cultura està realitzant un anàlisi sobre diverses experiències locals, nacionals i internacionals respecte a centres de suport a la producció artística i cultural. Aquest anàlisi ha de ser una de les bases per establir el model de centre i el model de gestió per a les Fàbriques per a la creació a Barcelona.

A partir d'un primer anàlisi l'Institut de Cultura ha definit els 4 criteris principals, que independentment del model de gestió a seguir, hauran de recollir totes les Fàbriques per a la creació a la ciutat:

- **L'interès públic:** La gestió de l'espai ha de quedar garantit per unes condicions d'accés i d'utilització de l'espai obertes i transparents per al conjunt de la comunitat artística de la ciutat. La utilització de l'espai haurà de permetre al artista o creador desenvolupar el seu projecte, però la duració haurà de ser necessàriament limitada en el temps, permetent una rotació en els usuaris.
- **L'interès artístic i cultural:** Una tipologia de centre obert a l'assaig i a l'experimentació, que persegueix la qualitat en la producció artística. La promoció i el suport a l'excel·lència artística suposa incloure criteris de selecció artístics sobre els projectes a desenvolupar en aquest tipus de centre.
- **La dimensió territorial:** Tot i que la xarxa de fàbriques per a la creació no està dimensionada en base territorial, i no es busca per tant una distribució equitativa d'aquests entre els districtes de la ciutat, es promourà que les fàbriques per a la creació estableixin una relació amb el seu entorn més proper, oferint serveis que promoguin la cohesió social i la convivència en aquells territoris a on s'ubiquin.
- **La dimensió tecnològica:** Una tipologia de centre que aposti també per la innovació tecnològica en la creació artística. Noves formes d'expressar-se implica també nous mecanismes per produir. La interrelació i la cooperació dins de la xarxa de fàbriques per a la creació es promourà també a través de nous instruments de comunicació.

Donat que es tracta d'una proposta de centres que han de tenir el suport públic, la viabilitat econòmica d'aquests espais no es considera com un dels 4 criteris principals per definir el model de gestió. Tot i això, la sostenibilitat econòmica de cadascun dels espais per a la creació haurà de ser considerada com un criteri per definir el seu model de gestió, on els usuaris finals de l'equipament siguin co-responsables del seu manteniment conjuntament amb les administracions públiques. La introducció de quotes per la utilització de l'espai serà, per exemple, un mecanisme per garantir l'adequada utilització d'aquests espais.

Paral·lelament a l'anàlisi d'experiències sobre centres de suport a la producció artística i cultural, l'Institut de Cultura ha iniciat un **procés de consulta amb els representants dels sectors cultural de la ciutat** per tal d'avaluar les principals demandes als quals ha de fer front el Programa Fàbriques per a la creació. Aquest procés de consulta serà determinant per establir la proposta formal sobre Fàbriques per a la creació que l'Institut de Cultura realitzarà en breu.

Arran d'aquestes consultes, així com a través de les taules sectorials que es varen formar per a la elaboració del Pla Estratègic de Cultura – Nous accents 06, es desprenen unes primeres conclusions sobre les diferents tipologies de Fàbriques per a la creació:

- **Centre de creació i producció multimèdia.** Un centre amb un alt contingut tecnològic que prioritzi la experimentació i la excel·lència amb les noves tecnologies. Diversos socis, tecnològics i artístics, han mostrat un especial interès en desenvolupar aquest tipus de centre.
- **Espai d'entrenament, assaig i creació per a professionals del circ.** Una tipologia de centre que ha de complementar el treball de formació en aquest àmbit que ja realitza l'*Ateneu Popular de Nou Barris*, i pel qual l'Associació de professionals del circ de Catalunya treballa en una primera proposta de model centre.
- **Espais taller per a artistes visuals.** Espais taller que puguin ser ocupats temporalment i de forma rotativa per desenvolupar-hi projectes. L'Associació d'Artistes Visuals de Catalunya, així com altres entitats, es troben desenvolupant propostes especialment en l'entorn del barri del Poblenou, on tradicionalment s'hi ha concentrat aquests tallers.
- **Espais intermedis per a les arts escèniques i les arts del moviment.** Sales de difusió de petit format, on la creació, l'experimentació però també la exhibició per a públics minoritaris s'hi barregen. Col·lectius i professionals de la dansa han desenvolupant propostes destacades en els darrers anys, com és el cas de *La Caldera* a Gràcia. Igualment, en el sector teatral, existeix altres exemples com el de *La Nau Ivanow* al barri de La Sagrera, a més de l'espai que l'Associació d'Actors i Directors de Catalunya gestiona al *Centre Cultural de Can Fabra*.
- **Centre de recursos musicals.** Sobre la base de l'experiència de "bucs d'assaig" que ja acullen diversos centres cívics de la ciutat, es proposa desenvolupar un tipus de centre que no consideri només l'assaig, sinó que inclogui totes les fases del procés de producció musical: experimentació amb nous formats, nous canals de difusió, etc.

Les diverses tipologies de centres, a més d'incloure espais per a la producció cultural, es completaran amb altres serveis, com espais d'exhibició de petit format, espais-oficina per a la gestió de projectes culturals, i també espais per a la formació artística. La implementació de la **xarxa d'Escoles de les Arts** a la ciutat es realitzarà, de fet, de forma coordinada amb la xarxa d'espais per a la creació, de manera que **formació i creació artística complementin la seva acció i els seus recursos**.

Prospecció d'espais disponibles per acollir un Espai per a la Creació.

En col·laboració amb els 10 Districtes, l'Institut de Cultura ha realitzat entre febrer i setembre de 2007 una treball de prospecció per detectar espais a la ciutat susceptibles d'acollir un equipament de Fàbriques per a la creació a Barcelona.

Aquesta prospecció s'ha realitzat sobre diversos criteris:

- Espais d'una dimensió de 2.000 m² o més, amb unes característiques que permetin acondicionar espais amb alçades i volums importants.
- Estat de conservació adequat que permeti una intervenció amb un cost no elevat i en un període de temps raonable.
- Possibilitat de realitzar una intervenció que doni prioritat a l'aïllament acústic de l'espai i que generi espais diàfans amb gran adaptabilitat a usos temporals aptes per a diverses disciplines artístiques.
- Titularitat municipal de l'espai, o en el seu defecte, un espai situat en sòl privat en procés de transformació urbanística que generi reserves per a equipaments locals que pugui convertir-se en espais per a la creació.
- Accessibilitat amb transport públic. La distribució geogràfica dels espais sobre el mapa de la ciutat, no ha estat en canvi un determinant. Per les característiques d'aquests espais no es considera necessari establir un criteri d'equilibri territorial (un espai per districte); entenent, a més, que és difícil trobar edificis d'aquestes característiques en les zones properes al centre de la ciutat.

A partir d'aquests criteris i d'acord amb els Districtes de la ciutat s'han detectat **6 espais susceptibles d'acollir un espai per a la creació:**

- **Edifici Graner:** Edifici de 600m² de planta i alçada lliure de 8,5m situat en l'antic recinte industrial de la Illa Philips (Sants-Montjuïc), en un estat de conservació mitjà, amb planejament d'equipament públic i sense un ús determinat.
- **Edifici Cilindre:** Edifici helicoidal al costat del CAP d'Horta (Horta-Guinardó) de 904m² de planta i 18,60m d'alçada lliure, amb planejament d'equipament públic i sense un ús determinat.
- **Recinte Fabra i Coats:** Edifici de 1862m² i aproximadament 4m d'alçada lliure, ubicat en l'antic recinte industrial de Fabra i Coats (Sant Andreu), en un estat de conservació mitjà, amb planejament en transformació en equipament públic i en un ús en procés de definició.
- **Recinte La Escocesa:** Edifici de 1095m² de planta i 3,25m d'alçada lliure en un estat de conservació molt deficient, i edifici de 1090m² i alçada lliure de 7m en PB i 3m en PP, en un estat de conservació mitjà, situats en l'antic recinte industrial de La Escocesa (Sant Martí), amb planejament d'equipament 22@, i amb un ús definit com a equipament cultural local.
- **Recinte Can Ricart:** Edifici de 698,79m² i 4,50m d'alçada lliure, i edifici de 120,76m² i 3m d'alçada lliure, adjacents a l'edifici de 1,768m² actualment gestionat

per l'Associació d'Artistes Visuals de Catalunya, situats a l'antic recinte industrial de Can Ricart (Sant Martí), amb planejament d'equipament 22@, i amb ús definit com a equipament cultural local.

- **Galeria de l'Espai Fòrum:** Espai d'aproximadament 2815m² i una alçada lliure d'aproximadament 10m, situat en el subsòl del Parc del Fòrum (Sant Martí), en un estat òptim per a la seva adequació, amb un planejament d'equipament públic i sense un ús determinat.

Igualment, l'Institut de Cultura considera que el Programa Fàbriques per a la Creació no només ha d'acollir nous equipaments, sinó que ha d'incloure projectes ja existents o d'imminent creació, que permeti generar una xarxa d'espais que actuïn en cooperació. Així s'ha determinat incloure 2 d'aquests **projectes culturals existents o en configuració com a futures fàbriques per a la creació:**

- **Ateneu Popular de Nou Barris:** Projecte d'ampliació de l'equipament de l'Ateneu Popular de Nou Barris, amb el suport del Districte, com un centre de formació en les arts del circ.
- **Projecte Workbox de la Galeria Metropolitana:** Projecte d'ubicació d'un espai temporal de galeria i tallers per artistes en una construcció efímera situat en el districte de Sant Martí.

Així mateix, per completar el mapa de 10 Fàbriques per a la creació a la ciutat, l'Institut de Cultura, en col·laboració amb els Districtes, definirà en els propers mesos els altres espais susceptibles d'acollir una Fàbrica per a la creació. Aquests espais encara per definir són, entre d'altres: el recinte de **Can Batlló** (Sants-Montjuic), els **equipaments culturals del carrer Hondures** resultants de la transformació urbanística a l'entorn de la Sagrera (Sant Andreu), el **Canòdrom de Meridiana** (Sant Andreu) i el recinte fabril de **Filatura de Jute** (Sant Martí).

La intervenció arquitectònica per a cadascun dels nous edificis resta encara a definir. Per resoldre la proposta arquitectònica definitiva per cadascun dels edificis, l'Institut de Cultura donarà prioritat al fet de fer-ho compatible en la definició del model de centre i del programa funcional de cada edifici, de manera que la intervenció arquitectònica quedi definida en funció de l'ús final que es farà de l'espai.

Per tal de donar compliment a aquesta previsió l'Institut de Cultura ha introduït en la proposta de Pla d'Inversió Municipal PIM 2008-2011, pendent d'aprovació, **23,5 milions d'euros per acollir tots les Fàbriques de creació previstes en aquest mandat.**

Conclusions. Aportacions per a un model d'equipament en una ciutat que aposta per la creativitat, la vertebració territorial i la participació.

- Una xarxa d'equipaments de nova generació per donar suport a la creativitat, el talent i la innovació a la ciutat.
- Una tipologia de centre que ha de funcionar de manera coordinada amb les futures Escoles de les Arts, enteses com a centres de formació però també de producció.
- Una xarxa d'equipaments que es crea a partir de noves fàbriques per a la creació i espais ja existents que accentuen el seu treball de suport a la producció cultural.
- Una tipologia de centre en estret contacte amb la creació més emergent i amb els sectors culturals de la ciutat.
- Un espai multiús dedicats a la formació, la creació, la recerca i la producció artística.
- Una tipologia de centre que es pugui transformar també en un espai de difusió de petit format, permetent mostrar projectes en experimentació que no han conclòs encara el seu període de creació.